

tum animuin credendi aut Deo, aut Ecclesiæ, fides non amittitur, & hæc fuit discipulorum incredulitas, ab hæreticorum pervicacia longe diversa.

Opp. I. S. P. A. de Bapt. c. 5. Judæo ad Ecclesiam venienti ait: *Tene fidem resurrectionis mortuorum, sicut tenebas, sed crede Christum resurrexisse*, similiter hæretico: *Tene baptismum, sicut tenebas, sed agnosce Ecclesiam*; &c.; ergo agnoscit S. P. in Judæo & Donatista veram fidem resurrectionis, & baptismi. II. S. P. ibid. c. 26. laudat patientiam Schismatici, qui ne Christum negat, patitur famam &c., eamque donum Dei esse ait, licet donum exhaeredatorum; ergo &c. Resp. dicit. conf. Agnoscit fidem materialem, & ex objecto, nempe quod unum aut alterum fidei articulum, quem credit, conc. formalem & quoad motivum, nempe quod credit ob divinam auctoritatem ab Ecclesia propositam, neg. Sicut enim Judæo, & hæretico dictum est, *Tene &c.* ita Ethnico dicitur: *Tene ab uno vero Deo mundum conditum esse, quod tenebas*; atqui hæc fides Ethnici non est supernaturalis, sed a naturali oritur philosophia; ergo nec fides Judæi &c. Ad II. dicit. ant. Laudat ut Dei munus ex objecto, quo supernaturalis est etiam fides Judæi, ut pote revelata, conc. ex motivo credendi, neg. Sic enim naturalis est, vel ex evidentiâ, vel ex hominum institutiâ, nos ex Dei revelantis obsequio. Laudatur ergo cit. loco schismaticus, ut laudantur Fabricius, & Catilina, ajunt PP. Mautini.

Ob. II. In hæreticis remanet eadem credendi facilitas, & immobilis persuasio; ergo &c. Resp. I. neg. ant. Cum enim eorum fides medio fallaci innitatur, hinc tanta hæretorum varietatio, & novorum dogmatum seges. Resp. II. Cum Em. de Laurea, neg. cons. Nam præter fidem infusam admitti debet habitus fidei acquisitæ, aut majorum institutione, aut consuetudine, per quam etiam habitu fidei supernaturalis sublatâ, hæretici adeo firmiter nonnulla credant, ut pro illis mori parati sint, ut de Donatistis ait S. P. in Breviculo & alibi.

Ob. III. Non tollitur scientia, aut fides humana, nec violatur totus Decalogus, ex quo, aut in una conclusione aberretur, aut uni rei non præbeatur assensus, aut unum præceptum violetur; ergo nec fides divina. Resp. S. Thomas, neg. cons. Nam conclusionibus unius scientiæ assentimur propter diversa media, fidei autem propter unum medium, nempe ob divinam veritatem ab Ecclesia propositam. Præcepta etiam ob diuersa motiva servantur, nam si quis unum transgrediatur ob princeps motivum, quod nolit Deo perfecte obedire, factus est omnium reus.

PROPOSITIO III. Nec remanet fides in iis, qui sunt in termino constituti.

Prob.

Prob. I. Non remanet in beatis, cum non videant per fidem, sed per speciem, & facie ad faciem. Hinc S. P. l. 14. de Trin. 2. ait: *Neque enim jam fides erit, qua credantur, que non videantur, sed species, qua videantur, que creduntur, ergo &c.* Nec fides iis confert ornatum, cum omnem iis decorem conferat splendor gloriae.

Prob. II. de reptobis. Hi enim omnium supernaturalium donorum ornatu expoliantur, excepto charactere, quo ab infidelibus secernuntur. Nec obicit locus ep. Jacobi c. 2.: *Et demones credunt &c.* ibi enim non instituitur comparatio inter dæmonum, & hominum fidem (cum illi ex mentis acumine credant, isti ex Spiritu S. illostratione), sed solum ostenditur, fidem non prodefesse ad salutem, nisi serventur mandata.

DISSERTATIO II.

De spe christiana.

OPTIME monet S. P. Aug. Ench. c. 155.: *Ex fide nasci spem bonam fidelium; de ejus itaque necessitate, & certitudine, tum de timore Domini, & oratione, quæ spem christianam comitantur & favent, breviter pertractabimus.*

CAPUT I.

De christiane spei necessitate, & certitudine.

SPEI nomine hoc loco intelligimus inditam divinitus virtutem, qua pliū fiducia motu exercimus, & definitur: *Virtus divinitus infusa, per quam certa cum fiducia nostra salutis & æterne viæ bona expectamus.* Hujus spei objectum materia est ipse Deus, prout est animæ vita, & finis ultimus. Gratia vero, peccatorum remissio, & finalis perseverantia, quæ nos ad Deum perducunt, sunt spei nostræ objectum secundarium: quia non per se, sed ratione ultimi finis, & ut media expetuntur. Ex hac fidei, mediiorumque distinctione dicitur a theologis, spem oratione dominica, fidem symbolo, caritatem decalogi contineri. Objectum autem formale spei est ipsa Dei omnipotentia, & misericordia, quibus æternam vitam possumus comparare: eaque minus recte cum fide, & caritate confunditur. Sit itaque

PROPOSITIO I. Spes a fide, & a caritate distinguitur.

Prob. I. pars ex August. c. 8. Enchir. *Quis namque penas non credit impiorum? nec sperat tamen; ergo aliqua creduntur, quæ spei nostræ objectum non sunt, sed potius horroris & Tom. II.*

K k

ti-

timoris. Prob. II. pars ex Trid. sess. 6. c. 6., ubi ait: peccatores ad justificationem disponi, dum in spem eriguntur, & can. 3. ait, posse hominem Spiritus S. adjutorio sperare sicut oportet; ergo spes ut dispositio justificationem praecedat, & ab ipsa se Jungitur. II. damnata est 57. Quesnelli prop. Non est spes in Deo, ubi non est amor Dei, quod de amore regnante, seu justificante recte exponit Bellelli. III. S. P. Tract. 83. in Jo. ait: Frustra quidem, sed tamen potest sperare veniam, qui non diligit; ergo aliquam spem esse informem admittit. IV. Licet peccator nullum habeat gloriae meritum, potest tamen, quandiu vivit, a Dei misericordia gratiam & remissionem obtinere; ergo dum confidit, se aternam vitam consecuturum, si respiccat, perseverat in illo virtus spei.

Opp. Ap. Rom. 5. ait: Spes autem non confundit, quia caritas diffusa est in cordibus nostris; ergo &c. II. S. P. serm. 31. de V. D. ait: Solis filii spem esse, & c. 8. Ench. Spes vero sine amore non potest; ergo &c. Resp. I. dist. ant. & Ap. esse sine amore non potest; ergo &c. Resp. I. dist. ant. & Ap. esse sine amore non potest, nihil enim speratur, enim sine aliquo amore esse non potest, nihil enim speratur, si nulla ratione diligitur, ut scribit Esius, Lensius &c. Sicut ergo spes carnalis sine amore carnali, ita spiritualis sine spirituali amore esse non potest. Sequitur ex dictis, spes habitum etiam in magnis peccatoribus permanet, ut in publicano, quem, dum premebat conscientia, spes sublevabat. Non remanet tamen in Beatis saltem quoad objectum primarium. Spes enim, que videatur, non est spes, ait Ap. Rom. 8. : & S. P. Spes est, non nisi rerum futurarum.

Nec dicas existere in illis spem futuræ gloriae corporis hæc enim expectatio, non solum firma est certitudine spei, sed etiam immutabilis cognitionis ex aeternæ virtutæ securitate, ac statu patriæ. Secus de animabus purgandis dicendum est, in his enim fides & spes perseverat. At in dæmonibus & damnatis, licet perseveret inditus amor beatitudinis, nullum spes locum habet. Hæretici denique, utpote ea fide destituti, quæ est sperandarum substantia rerum, veram spem habere non possunt.

PROPOSITIO II. Non persistet spes in eo, cui facta esset futura damnationis certissima revelatio.

Ita Gonet, Suarez, Salmanticensis &c. contra Hurtadum, Azorium &c. Prob. I. ex Augustino l. 25. de C. D. 15., ubi ait, Ecclesiam, si sciret quinam sint reprobati, pro eis non oraturam, sicut non orat pro demone, atqui oratio est invictum spei

spei argumentum; ergo &c. II. D. Thom. q. 25. De Ver. ait: Deum non posse ordinata potentia revelare alicui suam damnationem, quia talis revelatio cogeret eum desperare. III. Spes est futurorum ex Augustino; ergo pendet a judicio prædicto, quo salus nedum possibilis percipiatur, sed etiam futura, alias sperare possent etiam Dæmones, quorum salus est possibilis. Dicitur tamen, in hoc statu, quo Deus decrevit unumquemque salutem consequi posse, hoc non posse contingere: unde, si alicui fieret damnationis revelatio, hæc comminatio esset, qualis facta est Niniuitis: nec spes deposita in cuncte & cilicio cum iis agere deberet pœnitentiam. Si vero de absoluta potentia, & hæc revelatio fieret, nec comminatio esset, sed definita, & immutabilis præscriptio; nullus spes locus erit: quia objectum spes non est bonum possibile tantum, sed etiam futurum.

Opp. Stat cum certa revelatione salutis timor, ut in Paulo 1. Cor. 9.; ergo stat etiam spes cum futuræ damnationis revelatione. II. Hæc revelatio non everteret scripturas de miseratione Dei pœnitentibus re promissa: ergo scriptura tunc esent bases christiana spes: PP. etiam docent, de nullo desperandum quandiu vivit; ergo &c. III. In casu tenetur quisque vitare peccata, & legem implere: non enim scientiam futuri affert necessitatem, nec arbitrium evertit, aut legis naturam; ergo &c.

Resp. ad I. neg. ant. Paulus enim, cum ad Corinth. scripsit, non habebat plenam salutis suæ certitudinem, ut ex Gregorio, & Prospero ostendunt Esius, Menochius &c. Adde, Apostolum ibi tantum ostendere afflictiones corporis ad damnationem evitandam requiri. Scriptura vero ac PP. in arguento laudati loquuntur generatim, non vero in hypothesi, nec de homine impio in individuo. Ad III. neg. cons. Tenetur enim quisque servare præcepta, si possibilia sint, sed ad spem non satis est salutem esse possibilem, nisi apprehendatur ut futura. Tenetur autem quisque a Deo sperare gratiam, & gloriam. Nam I. Paral. 10. reprehenditur Saul, quod non speraverit in Domino. Spem quoque in nobis excitant divina promissa, sacra eloquia, Dei beneficia, & miserationes ejus, quarum non est numerus.

PROPOSITIO III. Spes nostra firmissima est, sed certitudo timorem non excludit.

Prob. I. pars. I. Ex Dei promissis, de quibus ait Ap. 2. Tim. 1.: Scio cui credidi, & certus sum. S. P. in Ps. 123.: Spes nostra tam certa est, quasi res iam perfecta sit. II. Ex Christi redemptione 2. Petr. 1.: Regeneravit nos in spem vivam, & S. P. l. 1. de Doctr. 15.: Quanta se fiducia spes credentium consolatur

516 DE THEOLOGICIS DISCIPLINIS

considerans quantus quanta pro nondum credentibus passus sit : illi. Ex innumeris Dei beneficiis . Hinc Ap. Rom. 5. : Spes non confundit , quia caritas diffusa est &c. Et S. P. in Ps. 148. ait : Promissionis Dei arbas accepimus , tenemus mortem Christi , sanguinem &c.

Prob. II. pars. Nam Ap. Phillip. 2. ait : Cum timore , & tremore vestram salutem operamini . Ps. 2. Apprehendite disciplinam , ne pereatis . Ex S. P. de Nat. & Gr. 32. Humilitas exercenda , ne homo , dum quod Dei est depudat suum , amittat quod Dei est . Hieronymus de Cist. virg. ad Eust. ait : Quandiu hoc fragili corpore detinemur , nulla est certa victoria ; ergo &c.

C A P U T II.

De timore Dei .

NOT. I. Adversus Lutherum ejusque affectas , timorem , quem servilem dicimus , esse substantia sua bonam , utillem , & donum Dei , nec reddere hominem impium , seu ad desperationem inducere , ut ajunt hæretici . Exponam autem de ea re Augustini sententiam , quam sequitur D. Thomas , Egidius , Estius , Morinus , Lopus , Belletti , aliquis .

Not. II. Timorem alium esse naturalem incussum a malo , quod quisque naturaliter refugit , nec est imperatus a voluntate : alium liberum elicium ex cognitione aliqua , & amore . Ille , cum sit passio ex Augustino , nec liber animi motus , non ille peccatum ; ille vel est ex libero amore , quo animus iohannes est peccatum , tamquam ultimo fini , & dicitur amor mundanus , de quo ait S. P. in Ps. 127. : Tantum timent , ne aliquid mali in terra patiantur , vel ex amore lui ipsius , & est timor servilis , ut timor gehennæ tormentorum , quæ , quia vere futura sunt impiorum , timet & continent se a peccato , subdit ibidem S. P. , vel est ex amore simul sui ipsius & Dei , dicitur filialis , medius inter servilem & castum , quo quis continet a peccato . Incipit , quod durum erat amare , vel ex amore Dei tantum , & dicitur amor filialis & castus , quo timet ut filius offensam Patris , & casta sponsa a sponso deferi : Incipit propera justo vivere , non quia timet paenam , sed quia amat aeternitatem ; exclusus est ergo timor a caritate , sed successit timor castus . Hac S. P. ibidem .

Not. III. In timore servili , intervenit fides timorem excitans ex gehenna , & amor patriæ caelestis . Si quis autem timet ex sui ipsis non ex iustitia delectatione , esse potest timor inordinatus , & dicitur serviliter servilis . Si vero gehennam

LIB. XXIII. DISS. II. CAP. I.

517

nam ob sui amorem formidet , qui non sit vitiosa cupiditas , nec summum bonum sibi postponat , timor est ordinatus & regulus ; servilitas ergo ad substantiam timoris non spectat : potest enim quis ita timere gehennam , ut seipsum non diligit inordinate ; recte ergo definitur ab Augustino serm. 18. de V. Ap. 9. : Servilis timor est , quo times ardere cum diabolo . An vero timeatur ob vitiosam cupiditatem , sive ob amorem sui , ad substantiam amoris non spectat . His notatis sit

PROPOSITIO I. Mundanus timor vanus est & noxious .

Prob. I. Scripturis : Matth. 10. habetur : Nolite timere eos , qui occidunt corpus . Et 1. Petr. 3. Timorem eorum ne timueritis : ergo &c. Et S. P. Aug. Serm. 161. Timor vanus est hominum timentium amittere temporalia . Hinc oburgandi timentes mori , & nil agentes , nisi serius mori . Nam ex D. Thoma mundanus timor , quod quis hæret tamquam fini fluxis bonis , ex mala radice signatur , & noxious est . Secus , si timor sit passio innoxia natura imbecillis , culpandus non est . Neque malus est timor , quo quis terrenum judicem timet , quatenus Dei minister est , ut ait Ap. Rom. 13. , vindex in iram ei , qui mandat agit ; is enim timor rationi congruit , nec per se excludit amorem iustitiae ; ille ergo timor est mundanus & noxious , quo quis timet carcerem , & non timet gehennam , &c. ait S. P. serm. 191.

PROPOSITIO II. Timor servilis est bonus , utilis , supernaturalis , & donum Dei .

Prob. I. Scripturis . Matth. 10. : Timete eum , qui potest & animam , & corpus perdere in gehennam . Prov. 14. Timor Domini fons vite , ut declinet a ruina mortis ; ergo &c. Prob. II. ex PP. Augustinus serm. 161. ait : Cum ergo Dominus timorem incusserit , dicturus ego sum , male times ista ? (id est gehennam &c.) Non dicam . Plane time , nihil melius times . Et Ps. 127. De timore gehennæ ait : Bonus est ipse timor , utilis est . Eadem habet S. P. in 1. de Virg. 28. De Catech. rud. 5. , & aliibi ; ergo &c. Accedunt Tertullianus , Cyprianus , Basilius , & Patres omnes . Prob. III. ratione . Bona etenim timoris servilis plura connumerat S. P. A. I. Coerget malam cupiditatem (a) : II. quasi paedagogus legis volentem peccare animo interiori non sinat (b) : III. Contينendo ab externo peccati actu pellit consuetudinem malorum operum (c) . IV. Viam sternit caritati , & incipit bona desiderare (d) . V. Corroborat adversus tentaciones , dum instat Dominus flagella ingeminans timoris , & pudoris (e) ; ergo bonus est &c.

K k :

Di-

(a) L. 3. contra Ep. Petil. c. 83.

(b) Ser. de P. Ap. c. 15. n. 8.

(c) Ep. 120. ad Hon. nuns 140.

(d) Tr. 9. in Jo. Ep. n. 5.

(e) L. 8. Conf. 2.

Dices: S. P. De Nat. & G. c. 57. ait: *Qui timore suppli-
cii, non amore iustitiae se sensit abstinere ab opere peccati, non-
dum liber est a voluntate peccandi;* ergo &c. Resp. dist. ant.
Et hoc est vitium timoris, neg., timentis, conc. Is enim visco-
cupiditatis adhuc detentus timet ne crucietur, non vero ne of-
fendat Parrem. Quod ubi paulatim exiit introeunte delecta-
tione iustitiae, timor servilis *si initialis*, remanetque substanc-
ia idem, servilitate abjecta. Hæc porro servilitas, prout ad-
nexa est pravæ cupiditati, non est a Deo, ut docent D. Tho-
mas (a), & Bonaventura (b): neque est de essentia timoris,
nec obstat quin timor *si substantia bonus, & donum Dei.* Sicut
fides bona est, licet *informis*; *quia servilitas*, ut ait ibidem
D. Thomas, *non pertinet ad speciem timoris servilis, sicut nec
informitas ad speciem fidei informis.* Sequitur ex dictis, I. ti-
morem esse initium sapientiae, *quia hic peccator incipit ali-
quando sapere*, & sicut per seum introduxit linum, *sic timor
primo occupat mentem, ut introducat caritatem;* ut ait Augu-
stinus (c) & Salesius (d). Sequitur II. esse supernaturalem,
cum ad gratiam disponat: unde Alex. VIII. hanc propositio-
nem damnavit: *Timor gehenne non est supernaturalis.* Sequitur
III. recte a Trid. definitum sess. 6. c. 8., per hunc timorem
iniquos utiliter concuti, & ad gratiam disponi: ac jure pro-
scriptas esse Quæsnellii propositiones 60. ad 67. huic definitio-
ni oppositas.

Ob. I. Lutherus: ex Rom. 5.: *Lex subintravit, ut abunda-
ret delictum, sed hoc accipitur de legis effectu, idest de timo-
re incusso ex reñarum metu;* ergo &c. Resp. neg. min. Aliud
enim lex præstat: redarguit nimirum prævaricatorem, ut con-
victus ad Dei gratiam confugiat, sine qua lex iustitiam non af-
fert, nec reprimit concupiscentiæ motus, ex Aug. q. 166. in
Exod., & Estio in Paul. Vid. l. 20. c. 6. in Resp. ad 6.

Ob. II. Jo. Ep. 1.: *Perfecta caritas foras mittit timorem;*
ergo &c. Resp. S. P. dist. ant. Timorem hominum & temporali-
um malorum, conc., timorem Dei & divini in fine judicii,
neg. Noli altum sapere, sed time: *ama Dei bonitatem, time
severitatem,* ait S. D. de S. Virg. c. 28.

Ob. III. S. P. Tr. 9. supra cit. ait: timorem tormentum
habere. II. Ser. 161. timentem ardere &c. non esse laudan-
dum. III. In Pl. 77. non fieri ex corde, quod fit formidine
pe-

(a) 2. 2. q. 19.
(b) De 7. don. Spir. S.
(c) Tr. 9. in Jo. Ep.
(d) Philoth. l. 5.

poene; ergo &c. Resp. neg. cons. Ad I. ergo docet S. P., ti-
morem habere tormentum, quia putredinem tollit, & quasi vi-
detur vulnus augere: *quia vulnus plus dolet cum curatur, quam
si non curetur, timore ergo curatur vulnus, nec deterior eo fit
peccator, sed putredine ablata longe melior.* Ad II. dist. ant.
Ait S. P. *Nondum esse laudandum ob vitium timoris, neg.,*
*timentis, conc. Nondum ergo laudandus, quia times, quia etsi
bene times, adhuc tamen peccati labo inquinaris;* & formido
est mali, nondum dilectio boni: *quod sane non est vitium ti-
moris te custodientis, sed pravitas tui nondum habentis amo-
rem non peccantem;* ergo *nondum laudandus es,* licet non ita
dolendus, ut ante. Ad III. dist. ant. Non fit ex corde defectu
timoris, neg., timentis, conc. *Quoad facta ergo & qui timent
poenam, & qui amant iustitiam non furantur,* & ideo pares
sunt manu, dispares corde, atqui pravitas cordis non est a ti-
more, sed a timente; ergo bonus est timor, licet sit timens
iniquus.

Ob. IV. Timor servilis est ab amore sui; ergo est pravus.
Resp. neg. cons. Nam amor sui non est semper inordinatus,
& noxious. Qui se diligit absque ordine in Deum, perverse
diligit, quicque gehennam timet *ut principale malum*, quo a
voluptate distrahit, male timet. Qui vero ordinate se dilig-
git, & gehennam timet, non *ut principale malum*, sed magis
timet offendam Dei, bene timet. Timor ergo servilis, quoad
objectum, & substantia sua bonus est, & permanet etiam cum
caritate; licet quoad subjectum, nempe quoad timentem, qui
est adhuc servus peccati, servilitas sit mala.

PROPOSITIO III. Præ ceteris laudandus est timor castus.
Prob. Ex Augustino, qui serm. 161. de timore caritatis ex-
ponit illud Pl. 18. *Timor Domini sanctus permanens in seculu-
lum.* Et Pl. 127. illum comparat timori castæ sponsæ timen-
tis ne deseratur a sposo. Et num. 9. ait S. P. Si diceret
Deus, faciem meam numquam videbis, omni terrena felicitate
abundabis, ficeret timor castus & diceret: *imo tollantur omnia,*
& faciem tuam videam. Dicitur autem timor Domini perma-
nens in seculum &c., quia, licet in patria, ubi regnat perfe-
cta caritas, locum non habeat timor poenæ & offendæ; per-
manet tamen timor reverentia, qui Deo a beatis exhibetur in
seculum seculi.

C A P U T III.

De Oratione dominica.

Definitur oratio a Damasc. lib. 3. de Fid. 24.: *Ascensio mentis ad Deum*: & ab Augustino in Pl. 83.: *Locatio hominis ad Deum*, a D. Thoma 2. 2. q. 83. *Decenitium a Deo petatio*. Petuntur autem quæ decent, dum animus temporalibus eterna præponit, ut ait S. P. Ep. 120. & dum servatur ordo desiderii & amoris. Unde sine lingua quis orat, dum recte diligat. Necessestas orationis ostenditur ex divino præcepto, ex nostra a Deo dependentia, ex libera gratiarum, & perseverantiae collatione: ut docet S. P. de Pecc. mer. l. 2. de Corr. c. 3. & alibi. Excitat vero in orantibus fiduciam summa Dei misericordia, & liberalitas, qua Jo. 16. ait: *Petite & accipietis*. Inter Ecclesiæ orationes primum locum tenet oratio dominica, tum auctoritate Institutorum, & petitionum ordine, cum æquitate, plenitudine, ac gravitate verborum: cuius hoc loco expositionem exhibemus ex Cypriano, Augustino, aliisque depromptam.

Primitiitur ergo orationi dominicæ brevis præfatiuncula his verbis: *Pater noster, qui es in celis, quibus tum ad benevolentiam conciliandam, & caritatem excitandam Patris nomen usurpatur ex Aug., tum ex aliis ad significandam gratiam creationis, adoptionis, gubernationis, legis, & amoris. Dicitur noster, ut nos fratres esse noscamus: & qui es in celis, id est in sanctis: non enim locorum spatio continetur Deus. Deinde vero sequitur.*

I. Petatio: *Sanctificetur nomen tuum*, id est, ut Dei nomen sanctum habeatur ab omnibus, ut sanctificetur in nobis, ut benedicatur ubique ab omnibus, ut longe lateque fama ejus pervadat. Ita S. P. A. aliisque. Dicitur autem *sanctificetur*, non manifestetur, quia Dei nomen omnibus natura indita est, ait noster Triumplus. II. Petatio est: *Adveniat regnum tuum*, id est Dei regnum, per doctrinæ propagationem manifestetur omnibus, ut perveniat ad nos beatitudo sanctorum omnibus præparata; ut adveniat Christus omnes judicaturus, ratione beatitudinis, quæ spei objectum est, non ratione supplicii, ut notat Triumplus. Quæ sane petitio non est præsumptuosa, cum Dei regnum nobis paratum sit a constitutione mundi, illudque Christus acquisierit sanguine suo, ait vetus interpres apud Martenem. Nec additur *nobis*, oramus enim ut perveniat etiam ad alios. Hæc August., Cyprianus, Venantius, Estius &c.

III.

LIB. XXIII. DISS. II. CAP. III.

521

III. Petatio est: *Fiat voluntas tua, sicut in celo, & in terra*; ad divina præcepta refertur ab Augustino, maxime ad caritatem, per quam angeli in celis Deo adhærent. Commendatur etiam hoc loco gratiæ necessitas, ac si dicam: *Fac me facere voluntatem tuam*. IV. Petatio est: *Panem nostrum quotidianum da nobis hodie*. Habent plures codices, *superfluentiam*, ex græco επιτετον. At S. P. exponit de pane necessario corpori, de visibili sacramento, & invisibili verbo Dei, Cyprianus de Eucharistia. Apros edilium significat, seu cibum frugalem; superflua ergo petenda non sunt. *Da nobis Dei liberalitatem exprimi*, qui dat omnibus affluenter ex Iac. c. 1. Hodie nimiam sollicitudinem damnat, & idem est ac, in bunc diem ex græca καὶ ἡμέρα quotidie. V. Petatio est: *Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris*. Omnes debita interpretantur peccata, ob quæ poenas debemus. Hinc Lucas habet αἰτοτίας. Petitionem hanc faciunt etiam justi, cum in peccata saltem venialia labantur, Christus vero pro Ecclesia. Quæ sequuntur monent veniam iis dandam, qui in nos deliqueront, juxta præceptum Domini ab Evang. expressum Luc. c. 6.

VI. Petatio est: *Et ne nos inducas in temptationem*. Est hebraica phrasis, & idem valet ac, ne paixaris induci, ut legit Cyprianus. His verbis non tentationes refutamus, sed petimus ne succumbamus. VII. Petatio est: *Sed libera nos a malo*. In græco habetur *a maligno*, unde vetus interpres habet, *a diabolo*. Putat Estius, 6. & 7. petitiones non esse distinguendas, sed Aug. eas distinguit, quia non solum orandum est, ne inducatur in malum, sed etiam ut ab illo eruamur, quod patimur. Amen hebraica vox est, petita approbans, græca να προσέλθω, vel fiat, latine queso, vel utinam. Ex 1. Cor. 14. constat, idiotas respondisse amen sacerdotum orationibus, quod etiam nunc in Ecclesia servatur.

DISSERTATIO III.

De caritate.

DE hac virtute agemus sex capitibus, ubi de nomine, ac divisione caritatis, de modo, ac tempore, quo actu est exercenda; tum de amore puro & Quietissimo, de amore proximi & ordine caritatis, ac de dilectione inimicorum verba fient.

CA-